Tuulia Innala

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi
HE 141/2022 vp

Kuuleminen 26.10.2022

HE 141/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Suomen Kuntaliitto ry kiittää ympäristövaliokuntaa kutsusta tulla kuultavaksi hallituksen esityksestä HE 141/2022 vp ja antaa asiassa myös kirjallisen lausunnon.

Jätelakiin ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus panna täytäntöön tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämistä koskeva direktiivi. Tärkeä osa muutoksia on kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajavastuusta säätäminen. Osa direktiivin vaatimuksista on saatettu kansalliseen lainsäädäntöön jo aikaisemmin ja osa toteutettu sopimuksella. Ehdotus sisältää myös muutosehdotuksia, kuten pakkausten miljoonan euron liikevaihtorajan poistaminen ja määritelmämuutos, jotka ovat tarpeen EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpanon täydentämiseksi.

Lain nojalla on tarkoitus antaa tai muuttaa myös asetuksia, joissa muun muassa säädettäisiin tuottajien kunnille näiden suorittamista jätehuolto- ja siivoustoimista maksettavien korvausten määrästä ja jakaantumisesta tuoteryhmittäin.

Kuntaliiton lausunto hallituksen esityksestä

Yleistä

Kuntaliitto keskittyy lausunnossaan pääasiassa kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajavastuusääntelyyn liittyviin muutoksiin, koska siinä kunnat ovat tärkeitä toteuttajaosapuolia. Kuntaliitto haluaa alkuun kiittää sekä ympäristöministeriötä että tuottajaosapuolia hyvästä yhteistyöstä lainsäädännön valmistelussa sekä tarvittavan koostumustiedon hankinnassa.

Kuntaliitto toteaa yleisesti kertakäyttömuovidirektiivistä eli ns. SUP-direktiivistä, että kyseessä on kaikkiaan erittäin vaikeasti hahmotettava ja haltuun otettava säätelykokonaisuus, joka koskee melko sekalaista joukkoa eräitä erikseen nimettyjä muovituotteita. Esityksen taustalla olevan SUP-direktiivin tavoitteet ehkäistä ja vähentää tiettyjen muovituotteiden haitallisia vaikutuksia mm. ympäristöön ovat

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

sinänsä kannatettavia. Haaste toimeenpanossa on se, että itse direktiivi on kiireellisesti valmisteltu ja esimerkiksi sen soveltamisala (kertakäyttömuovin määritelmä) on jäänyt osin tulkinnanvaraisiksi ja epämääräisiksi. Tämä hankaloittaa toimeenpanoa. Myös komission antamat ohjeet ovat sisältäneet tulkinnanvaraisuutta.

EU:n jätesäädöspaketin täydentämiseen liittyvät muutokset

Kuntaliitto kannattaa pakkausten tuottajavastuusääntelyyn nykyisin liitetyn miljoonan euron liikevaihtorajan poistoa sekä myös pakkausten määritelmän muutosta esitetyllä tavalla (JL48 §:n muutos). Liikevaihtorajan säilyttäminen ei ole perusteltua EU-sääntelyn ja erilaisten tuottajien tasapuolisen kohtelun valossa. Pakkauksen tuottajan määritelmään tehtävät muutokset rajaavat merkittävästi tuottajavastuullisten pienten yritysten määrää ja siten tuottajavastuun järjestämisen hallinnollista taakkaa.

Tuottajasäädöksissä ehdotetaan muutettavaksi 55 §:ää, jossa säädetään tuottajan rekisteröitymisen varmistamisesta. Sen mukaan julkisen hankintayksikön, joka hankkii käyttöönsä 48 §:ssä tarkoitettuja tuotteita, on varmistettava, että sille toimitetun tuotteen tuottaja kuuluu tuottajarekisteriin. **Kuntaliitto kiinnittää tässä yhteydessä huomiota lainsäädännön systematiikkaan** ja erityisesti siihen, että hankintalain tarkoittamille hankintayksiköille säädetyt velvoitteet säädetään yleisesti julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksissa annetussa laissa (1397/2016, jäljempänä hankintalaki). Jätelaki ei sisällä määritelmää julkiselle hankintayksikölle eikä jätelaissa muutoinkaan aseteta vaatimuksia yleisesti hankintalain tarkoittamille hankintayksiköille. On myös huomioitava, että hankintalaissa hankintayksikkö -termillä viitataan myös muihin kuin viranomaishankintayksiköihin, esimerkiksi yhdistyksiin, julkista tukea saaviin yrityksiin sekä vaikkapa maatilayrittäjiin. Edellä mainituista syistä **lakiesitystä ei voida tältä osin pitää riittävän täsmällisenä**.

Jos tällainen velvoite kuitenkin katsottaisiin jätelain terminologiaan ja systematiikkaan sopivaksi, tulisi arvioida sitä, **millainen hallinnollinen taakka velvoitteen selvittämisestä hankintaprosessissa aiheutuu. Tähän ei perusteluissa ole kiinnitetty lainkaan huomiota.** Lisäksi asiassa olisi varmistettava, ettei velvoitteen käytännön soveltaminen aiheudu haasteelliseksi EU:n sisämarkkinoiden ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden osalta. Lakiesityksestä ei myöskään käy ilmi, mikä on ehdotetun velvoitteen suhde hankintojen oikeussuojajärjestelmään. **Kuntaliitto esittää, että ennen uuden pykälässä tarkoitetun velvoitteen säätämistä vähintään nämä näkökohdat huomioidaan ja korjataan.**

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajanvastuun sääntely

Tuottajan uuden kustannusvastuun reunaehdot

Uudenlainen tuottajan kustannusvastuu säädettäisiin seuraavien tuotteiden tuottajille: tupakantumpit, kosteuspyyhkeet, ilmapallot, tietyt syömävalmiin ruuan elintarvikepakkaukset, joustavasta materiaalista valmistetut pakkaukset sekä kääreet, juomamukit, muovikassit ja enintään kolmen litran juomapakkaukset. SUP-direktiivin mukaisessa kustannusvastuun laajuudessa on tuoteryhmäkohtaisia eroja siten, että ilmapallojen ja kosteuspyyhkeiden tuottajien on vastattava ainoastaan roskaantumisen siivoamiskustannuksista omien tuotteidensa osalta, kun taas muiden tuottajien on vastattava sekä roskaantumisen ehkäisemiseksi järjestetyn jätehuollon kustannuksista että roskaantumisen siivoamiskustannuksista. Myös kustannusvastuun soveltamisen alkamisajankohdissa, joko 2023 tai 2025, on tuoteryhmäkohtaisia eroja. Nämä erot aiheuttavat säädöksille ja toimeenpanolle omat haasteensa.

Yllä mainittujen **tuotteiden tuottajille ehdotetaan säädettäväksi kustannusvastuu kuntien tekemistä jätehuolto- ja siivoustoimista jätelaissa määritellyillä tietyillä kunnan puhtaanapito- ja siivousvastuun piiriin kuuluvilla yleisillä alueilla siltä osin kuin kerättävä jäte sisältää ns. kertakäyttöisiä muovituotteita (JL 48 a - f §:t)**. Lisäksi tupakantumppien osalta lakiin sisällytettäisiin erillinen valtuussäännös asetukselle, jonka perusteella **kunta velvoitettaisiin sijoittamaan tupakantumppien erilliskeräykseen tarkoitettuja roskiksia yleisille alueille tupakkatuottajien kustannuksella**. Ajatuksena on, että tumppien aiheuttamaa roskaantumista pyritään ennalta ehkäisemään lisäämällä merkittävästi tupakkaroskiksia. **Kunnan tehtäväksi ehdotetaan lisättäväksi jatkossa myös tiedotus- ja valistusvelvollisuus tupakkatuottajien puolesta ja niiden kustannuksella ko. tuotteiden aiheuttamasta roskaamisesta ja sen ehkäisystä**. Muiden tuotteiden osalta direktiivin edellyttämä tiedotus- ja valistusvastuu ehdotetaan säädettäväksi tuottajille.

Lainsäädäntöä valmisteltaessa Kuntaliitto tiedusteli suurimpien kuntien kantoja siitä, tulisiko tupakkaroska-astioiden hankinta- ja sijoitteluvastuu kohdentaa jätelaissa kuntiin vai tupakkatuottajiin, mikäli roskisten määrän lisäystä esitettäisiin toimenpiteenä laissa. Kunnat pitivät yksinkertaisempana ja toimivampana laissakin nyt esitettyä mallia, jossa ne voivat itse hankkia nykyisiin tyhjennysjärjestelmiinsä sopivat tupakkaroska-astiat ja määritellä itsenäisesti niiden sijaintipaikat.

Korvausten määrittäminen ja maksujärjestelmä

Esitetty tuottajien korvausten maksaminen ja koko järjestelmän toimivuus vaatii uutta tietoa kuntien jätehuolto- ja siivoustoimien kustannuksista sekä yleisten alueiden roskien koostumuksesta. Haaste on se, että jätehuoltotoimien ja roskaamisen siivoamisen kustannuksia ei ole tähän mennessä ollut tarvetta seurata ja erotella muista kunnan puhtaanapidon kustannuksista systemaattisesti eikä näin ole kunnissa yleisesti tehty. **Lain muutosten vaikutusten arviointi kuntien järjestelmiin ja**

hallintokuormaan on jäänyt esityksessä puutteelliseksi osin varmaankin siksi, että kunnat on nähty vain hyötyvänä osapuolena. Tuottajanvastuun toimeenpano aiheuttaa kuitenkin myös kunnille uusia tehtäviä ja myös järjestelmäkustannuksia, mikä on hieman kyseenalaista ajatellen tuottajanvastuun tarkoitusta siirtää jätehuoltokustannukset tuottajien vastuulle.

Jatkossa kuntien tulisi lakiin ehdotetun siirtymäajan jälkeen korvauksia saadakseen laskea ja ilmoittaa Pirkanmaan ELY-keskukselle melko yksityiskohtaista kustannustietoa erotellen jäteastiakeräyksen ja maasta siivottavien roskien keräyksen kustannukset toisistaan sekä vielä tupakkaroskisten investointi- ja korjauskulut ja tupakkaroskaamiseen liittyvät valistus- ja siivouskulut (JL 48 e §). Kahteen jälkimmäiseen liittyy myös uusia erillisiä tehtäviä ja velvoitteita kunnille (JL 48 g §). Koska tuottajilta kunnille kokonaisuudessaan maksamat korvaukset voivat olla vuodesta 2026 lukien arvioiden perusteella maksimissaan 15–25 miljoonaa euroa, eivät saatavat korvaukset ole kuntatalouden ja yksittäisen kunnan näkökulmasta kovinkaan merkittäviä. Siksi **on vaarana, että joillekin pienemmille kunnille aiheutuva hallinnollinen taakka vaaditusta kustannusten seurannasta ja erottelusta nousee jopa korkeammaksi kuin kunnilla on mahdollisuus korvauksia saada. Se voi vähentää kuntien motivaatiota eritellä, laskea ja ilmoittaa kustannuksiaan järjestelmään ja siten vaarantaa tuottajavastuun toteutumista.**

Vuodenvaihteessa 2021–2022 lausunnoilla olleessa hallituksen esityksen luonnosversiossa kuntien jätehuolto- ja siivouskustannukset oli ehdotettu selvitettävän tuottajien kustannuksella otosperusteisesti valitsemalla mukaan edustava joukko kuntia ja interpoloimalla kustannukset koko Suomen tasoon. Tämä oli Kuntaliiton esitys kuntien hallintokuorman hillitsemiseksi, mutta esitystä muutettiin tuottajien antaman lausuntopalautteen perusteella. **Hallituksen esitykseen tehdyn muutoksen hyvä puoli on toisaalta se, että vuodesta 2026 korvausten maksu voi perustua kunnalle syntyviin todellisiin kustannuksiin, jolloin se huomioi kuntakohtaiset erot olosuhteissa.**

Kuntaliiton näkemyksen mukaan on hyvä, että Pirkanmaan ELY-keskus on velvoitettu tekemään tuottajien korvauksista hallintopäätöksen ja tuottajien korvaukset kunnille kiertäisivät ELYn kautta. Tämä selkeyttää korvausten maksuihin liittyvien mahdollisten ongelmien aiheuttamia hallintovalitusmenettelyjä jonkin verran.

Ehdotukseen sisältyy myös voimaantulo- ja siirtymäsäännökseen kirjattu siirtymäaika, jonka mukaan ensimmäiset kolme vuotta (2023–2025) korvauksen laskenta perustuisi kuntien ja SUP-tuottajien kesken sovittuun kiinteään kuntien jätehuoltotoimien ja roskaamisen siivoamisen kokonaiskustannustasoon 4,79 e/as. On huomattava, että summa ei ole kunnille maksettava korvaus, vaan soviteltu lähtöluku, josta tuottajien kustannusvastuun osuudet jatkossa jätteen sisältämien jäteosuuksien mukaan lasketaan. Alkuun alustavien koostumustutkimusten tulosten perusteella laskien korvauksen voidaan arvioida olevan noin 2 e/as ja karkean arvion

mukaan tuottajien kustannusvastuu olisi alkuvaiheessa kaikkiaan noin 10–11 miljoonaa euroa vuodessa. **Kuntaliitto pitää esitettyä vakiokustannuksen siirtymäaikaa erittäin tarpeellisena. Siirtymäaika mahdollistaa kuntien kustannuserottelumallien kehittämisen.**

Siirtymäajan jälkeen kunnat on velvoitettu vuosittain toukokuun loppuun mennessä ilmoittamaan yleisten alueiden jätehuolto- ja roskaamisen siivoustoimiin liittyvät kustannuksensa Pirkanmaan ELY-keskukselle jätelain 48 e § (Kunnan jätehuolto- ja siivouskustannusten ilmoittaminen ja korvaaminen) mukaisesti. **Kuntaliitto huomauttaa, että kustannusten ilmoittamisjärjestelmää olisi jatkossa hyvä kehittää siihen suuntaan, että kunnat ilmoittaisivat vaaditut kustannukset automatisoidun talousraportointijärjestelmän kautta Valtiokonttorille Kuntalain 120 a §:n mukaisesti, kuten muutkin vastaavat taloustiedot. Automatisoidun talousraportoinnin tavoitteena on mm. välttää erillistiedonkeräyksiä, josta tässä jätelaissa nyt ollaan säätämässä.** Tällöin olisi toki varmistettava, että Pirkanmaan ELY-keskus saisi Valtiokonttorin järjestelmästä tarvitsemansa tiedot.

Koostumustutkimukset

Tuottajien korvausten määrittämiseksi tarvitaan tietoa niin kuntien kustannustasosta kuin SUP-roskien esiintyvyydestä kaikkien yleisten alueiden roskien joukossa. On todennäköistä, että jatkuvan tuotekehityksen myötä SUP-roskien osuus jatkossa muuttuu. Ehdotuksessa esitetäänkin säädettäväksi, että **SUP-tuottajien tulee kustannuksellaan teettää selvitys kunnan 48 f §:ssä tarkoitetuilta alueilta keräämien jätteiden ja siivoamien roskien koostumuksesta vähintään kolmen vuoden välein.** Vaikka selvityksen tekeminen olisi tuottajien velvollisuus, myös **kunnat velvoitetaan toimittamaan tuottajille selvityksessä tarvittavat tiedot ja muutoinkin tarvittavin toimin avustamaan selvityksen toteuttamisessa**.

Kuntaliitto kannattaa ehdotusta, jossa tuottajat vastaavat selvityksen kustannuksista ja pitää tärkeänä myös sitä, että kunnat osaltaan myötävaikuttavat selvityksen tekemisessä, koska käytännössä selvityksen tekeminen ei muutoin onnistu. Koostumusselvitysten teettäminen on melko työlästä ja on tarkoituksenmukaista, että itse selvityksen teettämisestä aiheutuvat kustannukset ohjataan tuottajille. On myös tarkoituksenmukaista, että selvitys vaaditaan tehtäväksi vähimmäismäärävälein oikeudenmukaisen kustannusrasitteen todentamiseksi.

Lain valmisteluvaiheessa Kuntaliitto on ollut aktiivinen ja käynnistänyt yhdessä SUP-tuottajien edustajien sekä ympäristöministeriön kanssa selvityksen yleisten alueiden jätteiden ja roskien koostumuksen selvittämiseksi. Kuntaliiton koordinoimassa hankkeessa on kehitetty yhteistyössä koostumustutkimusmenetelmä ja teetetty neljässä esimerkkikaupungissa jätteiden koostumustutkimuksia eri vuodenaikoina. Kuntien, tuottajien ja ympäristöministeriön yhteisesti kustantaman selvityksen tulokset valmistuvat vuoden 2022 loppuun mennessä ja niitä voidaan käyttää SUP-korvausasetuksen tuottajaosuuksien määrittelyssä avuksi.

Kalastusvälineiden tuottajavastuu

Muovia sisältävien kalastusvälineiden osalta esitettyihin tuottajavastuun sääntelymuutoksiin Kuntaliitolla ei ole huomauttamista. Hallituksen esitys on muuttunut lausunnoilla olleeseen esitykseen verrattuna kalastusvälineiden osalta huomattavasti kohtuullisemmaksi ja siinä on otettu huomioon lausuntovaiheessa annettu palaute. Kuntaliitto pitää perusteltuna, että kalastusvälineiden tuottajavastuu säädetään direktiivissä säädettyä laajempana siten, että muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu kattaisi merivesikalastuksessa käytettävien kalastusvälineiden lisäksi sisävesikalastuksessa käytettävät kalastusvälineet. Muovin haitat vesistöille ja vesieliölle ovat samat riippumatta vesistön sijainnista. Myynnissä olevista kalastusvälineistä ei tiedetä, käytetäänkö tuotteita sisävesillä vai merialueilla.

Pykäläkohtaisia huomioita kertakäyttömuovien tuottajavastuusta

Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa ehdotettuihin muutoksiin pykäliin 6, 48, 51 ja 145. Kuntaliitto näkemyksen mukaan muutokset ovat kannatettavia. Valitettavasti määritelmiin liittyen komission antamat suuntaviivat, joiden on tarkoitus auttaa tulkinnassa, eivät ole kaikilta osin selkeitä. Kuntaliitto pitää välttämättömänä, että 48 §:ssä kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajat on lisätty luetteloon.

Kuntaliitolla ei ole sinänsä huomautettavaa myöskään uusiin pykäliin 48 a, 48 b, 48 c, 48 d ja 48 e. Kuntaliitto haluaa nostaa esiin kuitenkin muutaman seikan liittyen pykäliin 48 b, 48 c, 48 d ja 48 e. 48 g §:ssä esiintyy tiettyjä haasteita toteuttamisen kannalta, jotka Kuntaliitto tuo esiin alla.

48 b § Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista

Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa pykälään. Siivoustoimien toteuttaminen on nykyisen lainsäädännön ja ohjeiden mukaan pitkälti kuntien oman tarpeenmukaisen harkinnan varassa ja näin onkin perusteltua olla, koska kuntakohtaisissa olosuhteissa on suuria eroja (1 mom.). Kuntaliitto huomauttaa, että kaikkia Suomen kuntia koskevien yhtenäisten kustannustehokkuuskriteerien asettaminen ei lainsäädännön kautta ole mahdollista. Hyviä käytäntöjä on kuitenkin mahdollista levittää ja siksi **Kuntaliitto suhtautuu myönteisesti ympäristöministeriön ehdottaman seurantaryhmän perustamiseen**.

Kuntaliitto toteaa, että myös kuntien yleisen keräysinfrastruktuurin ja sen käytön kulut sisältyvät keräyksen kuluihin ilman erillistä mainintaa, ja tämä on vaatimus myös SUP-direktiivissä (2–4 mom.). Erot kustannusvastuun laajuudessa eri tuoteryhmille johtuvat SUP-direktiivin sääntelystä.

48 c § Kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet

Tuottajan kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet kattaisivat sekä asemakaava-alueella että muualla kuin asemakaava-alueella sijaitsevia pääsääntöisesti ns. yleisiksi alueiksi kutsuttavia kuntien alueita. **Kuntaliiton näkemyksen mukaan pykälän piiriin säädettäväksi ehdotetut alueet ovat tarkoituksenmukaisia SUP-direktiivin täytäntöönpanon ja kansallisten valintojen kannalta.** Säännösten perusteella kustannusvastuun piiriin saadaan SUP-tavoitteiden kannalta relevantit alueet.

On olennaista, että säätelyssä otetaan huomioon alueet, jotka kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta (669/1978) säädetyn lain nojalla kuuluvat kunnan puhtaanapitovastuulle. Sen lisäksi ja osittain päällekkäisenä on tarpeen ottaa huomioon jätelain 76 §:n kunnille tuomat jätehuollon järjestämisvelvoitteet (=kunnalla on jätelain 76 §:n tarkoittamana alueen pitäjänä tai haltijana velvollisuus järjestää riittävä jätteen keräys ja muut jätehuollon palvelut) sekä myös 74 §:n mukaiset toissijaiset siivousvelvoitteet, jotka käytännössä ovat ensisijaisia ja joiden perusteella vain harvoin on mahdollista osoittaa varsinaista roskaajaa. Kunnat huolehtivat useista alueista alueiden haltijoina tai pitäjinä ja tällöin niitä koskevat varsin moninaiset siivousvelvoitteet. Kuntaliiton näkemyksen mukaan jätelain 74 §:n vastuu voidaan tässä vaiheessa rajoittaa SUP-kustannusten osalta 1 momentin kohtiin 1, 2 ja 5 esityksessä perustelluista syistä.

48 d § Tuottajan kustannusvastuun määräytyminen

Pykälässä säädettäisiin 48 b §:n mukaisen tuottajan kustannusvastuun toteuttamiseksi tarvittavien tuoteryhmäkohtaisten korvausten määräytymisperusteista. Pykälän soveltaminen edellyttää jätteiden koostumusselvityksestä saatuja tietoja eri jätelajien osuuksista jätteiden joukossa. Osuuksia laskettaessa perusteena voitaisiin käyttää jätteen ja roskan painoa, kappalemäärää, tilavuutta tai näiden yhdistelmää tai muuta tarkoituksenmukaista tekijää.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtuussäännöksen, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin tarkemmin siitä, mikä osa kuntien ilmoittamista kustannuksista kuuluu 48 b §:ssä tarkoitetun kustannusvastuun piirissä olevien tuotteiden tuottajien korvattavaksi, ja miten tuottajien osuus kustannuksista jaetaan eri tuoteryhmien välillä. Asetuksessa määritellystä kustannusjaosta voitaisiin myös poiketa perustellusta syystä.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan on erittäin tärkeää, että pykälän sanamuoto mahdollistaa sen, että valtioneuvoston asetuksessa voitaisiin vahvistaa prosentuaalisen osuuden laskemisessa tarvittaessa eri laskentaperuste jäteastioihin kerätylle jätteelle ja maasta roskana siivotulle jätteelle. Käynnissä olevan koostumustutkimuksen perusteella näyttää siltä, että jäteastioihin kertyvän jätteen koostumusta suhteessa kustannuksiin kuvaa parhaiten tilavuus ja maasta siivottavien roskien

koostumusta kappalemäärä. Kuntaliitto huomauttaa, että nykyinen tietopohja on heikohkoa ja se kehittyy koko ajan. Sen vuoksi **on hyvä, että pykälä mahdollistaa lainsäätäjälle myös muun tarkoituksenmukaisen tekijän käyttämisen ja myös harkinnanvaraisen poikkeamisen kustannusten jakamisperusteesta tuottajan osoittamasta perustellusta syystä**.

48 e § Kunnan jätehuolto- ja siivouskustannusten ilmoittaminen ja korvaaminen

Pykälässä säädettäisiin tuottajien kunnille maksamiin korvauksiin liittyvästä menettelystä. Pykälän 1 momentin mukaan kunnan olisi ilmoitettava edeltävän vuoden kustannuksensa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle viimeistään toukokuussa, jotta se olisi oikeutettu tuottajien maksamiin korvauksiin. Ilmoituksessa olisi eriteltävä toisistaan roskaantumisen ennaltaehkäisevistä toimista aiheutuneet kustannukset (1 kohta), roskaantumisen siivoamisesta aiheutuneet kustannukset (2 kohta) ja tupakkatuotteiden osalta erilliset jäteastioiden sekä 48 b §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetun neuvonnan ja tiedotuksen kustannukset (3 kohta).

Kuntaliitto huomauttaa, että tämä säädös aiheuttaa hallinnollista kuormaa kunnille, koska vaaditun kustannuserittelyn mukaista kustannusten erottelua ei ole aiemmin ollut tarpeen tehdä kunnissa systemaattisesti. Sen vuoksi **siirtymäsäännöksissä esitetty kolmen vuoden kiinteään lähtökustannukseen 4,79 e/as perustuva siirtymäaika kohtien 1 ja 2 kustannusten ilmoittamisessa on ehdottoman tarpeen.** Kuntaliitto huomauttaa, että siirtymäajan sovittu kustannustaso ei koske pykälän kohtaa 3.

Pykälän 2 momentin mukaan Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi päätöksen korvauksista. Tuottajayhteisö tai tuottaja maksaisi korvaukset Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, joka tilittäisi ne edelleen kunnille päätöksessä määrättyjen osuuksien mukaan. **Kuntaliitto toteaa, että esitetty 2 momentin päätösmalli on kuntien kannalta yksinkertaisin ja siksi kannatettava.**

48 f § Koostumusselvitys

Pykälässä säädettäisiin koostumusselvityksestä, joka toimisi tietopohjana 48 d §:n 2 momentin nojalla annettavalle valtioneuvoston asetukselle. **Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa ehdotettuun pykälään. Koostumusselvityksessä kerättäisiin tietoa SUP-roskien osuudesta kaiken jätteen joukossa siten, että koostumusta tutkittaisiin erikseen jäteastioihin kerätystä jätteestä ja maasta roskana siivotusta jätteestä. Kuntaliitto toteaa, että tämä on välttämätöntä eri tuotteiden erilaisen kustannusvastuun johdosta.**

48 g § Kunnan velvollisuudet tupakkatuotteista aiheutuvan roskaantumisen ennalta ehkäisemisessä

Pykälässä säädettäisiin kunnan velvollisuudesta järjestää tupakkatuotteista aiheutuvan jätteen keräys sekä velvollisuudesta tiedottaa ja neuvoa lain 51 §:n mukaisesti. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä esimerkiksi tupakkajätteelle tarkoitettujen keräysastioiden vähimmäismäärästä ja sijoittelusta.

Kuntaliitto epäilee hieman toimen vaikuttavuutta, mutta toteaa, että mikäli tupakkaroskisten lisääminen katsotaan tarpeelliseksi toimenpiteeksi, kunnat kokevat hankinnan ja sijoituksen sujuvammaksi, mikäli astioiden lisäämistehtävä kohdennetaan niille itselleen eikä tupakkatuottajille.

Kesällä 2022 lausunnoilla olleen kertakäyttömuoviasetuksen mukaan kunnille asetettaisiin velvoitteeksi vuoteen 2024 mennessä sijoittaa yleisille alueille tupakkaroskiksia 1 kpl jokaista 300 kunnan asukasta kohden. Velvoite tarkoittaisi, että tupakkaroskiksia tulisi vuoden kuluessa olla käytössä kaikkiaan yli 18 000 eri puolilla Suomea. **Kuntaliitto toteaa, että ehdotettava investointimäärä koko Suomessa olisi kerralla erittäin merkittävä ja huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi yhdellekään tuottajavastuuorganisaatioille on tähän mennessä asetettu**. On epäselvää, onko noin suurta astiamäärää saatavilla markkinoilta esitetyssä varsin lyhyessä ajassa. Kuntaliitto onkin lausunnossaan esittänyt, että tupakkaroskan keräysastioiden velvoitemäärässä lähdettäisiin liikkeelle aluksi esitettyä kevyemmästä velvoitteesta, esim. 1 astia 500 asukasta kohden. Velvoitetta voitaisiin tiukentaa tarvittaessa tiedon karttuessa myöhemmin. Lisäksi asetukseen tulisi lisätä velvoitteelle vähintään 3 vuoden siirtymäaika tai vaikkapa porrastaa astioiden hankintaa siten, että lopputulemana olisi asetuksessa määritelty kuntakohtainen määrä.

Kuntaliiton haastattelemien kuntien kokemusten mukaan haasteena astioiden lisäämisessä on se, että **tupakoijat tumppaavat tumpit roskiksista huolimatta usein maahan.** Kyse lienee tietämättömyydestä ja totutusta toimintatavasta, koska tumppeja ei ikään kuin mielletä roskiksi niiden koon vuoksi. Ehkä ei myöskään tunnisteta, että suodattimet sisältävät muovia. **Erillisiä astioita tärkeämpää olisi kiinnittää huomiota roskaamiseen liittyvään neuvontaan ja kasvatukseen.**

Kuntaliitto toteaa vielä neuvontaan liittyen, että kunnat voivat kyllä neuvoa keräyksen järjestämisestä sekä muovia sisältävien kertakäyttöisten tupakkatuotteiden aiheuttaman roskaantumisen haitallisista vaikutuksista, mutta **pitää ristiriitaisena perusteluihin kirjattua ja 51 §:n sisältämää yleistä velvoitetta tiedottaa ja neuvoa mainituille tuotteille olemassa olevista uudelleenkäytettävistä vaihtoehdoista**. Tupakkatuotteiden mainostaminen on kiellettyä ja vaihtoehtoisiin tupakkatuotteisiin kohdentuva valistus saatettaisiin tulkita mainonnaksi. **Kuntaliitto pyytääkin korjaamaan tässä jätelain pykälässä esiintyvän ristiriidan tältä osin**.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Kuntaliitto toteaa, että voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ovat tarpeellisia, asianmukaisia sekä SUP-direktiivin mukaisia eikä Kuntaliitolla ole niihin huomauttamista.

SUOMEN KUNTALIITTO

Tuulia Innala
Erityisasiantuntija

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi